

2. szint: F.: „Információs-dokumentációs technikus” – N.: „Információ analitikus”

3. szint: F.: „Információs-dokumentációs menedzser” – N.: „Információs specialista”

4. szint: F.: „Információs-dokumentációs szakértő” – N.: „Információ szakértő”

Az ismeretek tárgyát tekintve négy ill. öt kompetenciacsoporthoz különböztetnek meg: 1. Információkezelés. 2. Kommunikáció. 3. Menedzsment. 4. Kiegészítő tudásterületek. Vitatott, hogy az „információs technológia” alapismerete külön tudásterületnek számítson-e, vagy a korábbi négy mindegyikéhez hozzátartozzék. A tárgyi kompetenciacsoporthoz tovább bontották, így pl. az „1. Információkezelés” alcsoportjai:

I01. Interakció a használóval ill. a vevővel

I02. Információügy

I03. Információs jog

I04. Az információk szervezése és tárolása

I05. Információforrások és értékelésük

I06. Formális és tartalmi feltárás

I07. Információkeresés

I08. Állománykezelés

I09 Gyarapítás

I10. A dokumentumok megőrzése

I11 Információs intézmények szervezése

I12 Információközvetítés az igények szerint

A kompetencia elismerése kérdéseket vet fel: Ki (milyen intézmény) ismerheti el? Kinek ismerhető el? Milyen folyamat keretében? Jelenleg a vezető informatikai szervezetek jogosultak a kompetencia elismerésére, a német DCI, a francia ADBS, a spanyol SEDIC. Kik jelentkezhetnek minősítésre? Két lehetőség van: 1. A képzési bizottság bárki jelentkezését elfogadja, aki megfelel a nagyszámú formális és tartalmi kritériumnak. 2. Csak az oktatásügyben előzetesen megszerzett képesítéssel lehet jelentkezni (ilyen pl. a főiskolai master szint információs szakon), vagyis az előválogatást már az iskolai végzettség eldönti.

(Katsányi Sándor)

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak

04/202

FERNAU, Michael: Gesetz über Die Deutsche Bibliothek = Dial.Bibl. 16.Jg. 2004. 1.no. 14–22.p. Bibliogr. 21 tétel.

Törvény a német nemzeti könyvtárról

Feladatkör; Jogszabály -könyvtárügyi; Nemzeti könyvtár

A korábbi, 1969-es törvény a frankfurti Deutsche Bibliothek-nak küldendő kötelespéldányok körét csak a nyomtatott művekre és a hanghordozókra

terjesztette ki, az elektronikus publikációkról (a német szerzői jog terminológiája szerint a „testetlen művekről”) nem rendelkezett. Utóbb a három könyvtár egyesítéséből szervezett Deutsche Bibliothek 1990-es jogi szabályozása sem változtatott ezen a helyzeten. Bár már a 90-es évek elején viták folytak az elektronikus publikációk kötelespéldánnyá tételéről, 1996-ban mégis úgy döntöttek, hogy e típus felmérhetetlenül gyors fejlődése és az ezzel járó változások miatt még nem érett meg a helyzet a jogi szabályozásra. 2001-től viszont a Deutsche Bibliothek ismét napirendre tűzte az új jogi szabályozás ügyét. Erre buzdítottak a külföldi példák is: az UNESCO 2001.nov.3-i konferenciája állást foglalt a digitális szellemi termékek megőrzése mellett, Kanadában a Nemzeti Könyvtár 9 millió eurót kapott a gyűjtés és a tárolás megszervezésére és megkezdésére, Angliában a „Legal Deposit Act 2003” a kötelespéldány jogot a nem nyomtatott dokumentumokra is kiterjesztette és más országok nemzeti könyvtárai is kidolgozták e kérdésben stratégiájukat.

A Deutsche Bibliothek vezetősége 2004.jan. 23-án tervezetet nyújtott be a Kultúra- és Médiumügyi Szövetségi Kormányzathoz azzal a céllal, hogy annak alapján törvényjavaslat készüljön. A tervezett új szabályozás a következő területeken tartalmaz lényeges változtatást:

1. A kötelespéldányjog kiterjesztése. A jelenleg érvényes jogszabály a „sajtótermék” kategóriát használja, ezt az újban a „médiatermék” (Medienwerk) kifejezés váltaná fel, amely terminus magába foglalja a sajtótermékek mellett az elektronikusan publikált műveket is, (vagyis a „testetlen médiatermékeket”). Ugyancsak megváltozna a művekkel kapcsolatban eddig használt „kiadott” ill. „előállított” kifejezés, ezt a „nyilvánossá tett” jelző váltaná fel.
2. A kötelespéldány-jog kiterjesztése a külföldi kiadványokra. Bizonyos jogi feltételek esetén (pl. németországi székhely vagy lakhely, németor-

szági licenz) a külföldön publikált német nyelvű vagy vonatkozású kiadványok is beszolgáltatás kötelesek.

3. Az elektronikusan publikált művekkel kapcsolatban a tervezett jogszabály egyértelműen kimondja: „Minden testetlen médiatermék, melyet Németországban tettek nyilvánossá, egy kötelespéldányt be kell szolgáltatni.” Ugyanakkor a jogszabály a könyvtárat is kötelezné ezek gyűjtésére, feltárására és hosszú távú megőrzésére.
4. A beszolgáltatás jogi biztosítása: Amennyiben a kötelespéldány beszolgáltatása egy héten belül nem kezdődik el, a könyvtár a figyelmeztető felszólítás után három hét múlva a művet a beszolgáltatásra kötelezett terhére beszerezheti.
5. Az új törvény tájékoztatási kötelezettséget is tartalmaz: A beszolgáltatók „a kötelespéldány elküldésével együtt kötelesek a könyvtárral közölni azokat az információkat, melyek a könyvtár feladatának teljesítéséhez nélkülözhetetlenek.” Azokról a technikai adatokról van itt szó, melyek a tárolás és a használat szempontjából szükségesek.
6. A tervezett jogszabály pontosan meghatározza azt is, mi minősíthető a kötelespéldány beszolgáltatás terén szabálysértésnek.

A Deutsche Bibliothek tervezetét az érintett minisztériumok tanulmányozzák, elindult a törvényjavaslattá válás és a parlament elé kerülés hivatalos útján.

(Katsányi Sándor)

Lásd még 185, 220, 267

Egyetemi könyvtárak

04/203

PUPELIENE, Janina: Lithuania: the changing image of academic libraries = J.Acad.Lib. 30.vol. 2004. 1.no. 80–84.p. Bibliogr. 21 tétel.

Változások a litván felsőoktatási könyvtárakban

Felsőoktatási könyvtár; Könyvtárügy

Litvániában jelenleg 43 felsőoktatási intézmény működik, és a hallgatók létszáma a 2002–2003-as tanévben meghaladta a 145 ezret. A rendszerváltozás óta a felsőoktatásban nagymérvű átalakulás zajlik. 2002-ben módosították a kutatási és felsőoktatási törvényt.

A litván könyvtári törvényt 1995-ben fogadták el. Litvániában összesen több, mint 3500 könyvtár működik, köztük vannak a 15 állami egyetem könyvtárai és a több, mint kétezer főiskolai, iskolai és egyéb könyvtár. Az állami egyetemek könyvtárait 2002-ben 662 munkatárs dolgozott, közülük 541 volt a szakképzett könyvtárosok száma. Az országos könyvtári tanácsban a felsőoktatási könyvtárakat a felsőoktatási és a tudományos könyvtárak egyesületének elnökei képviselik.

Az egyetemi könyvtárak hagyományos képe (főként litván és orosz nyelvű irodalom, nagy példányszámban, kevés idegen nyelvű anyag, zárt raktárak, rossz elhelyezési körülmények, kevés együttműködési kezdeményezés stb.) 1989-et követően jelentős változásokon ment át. A könyvtárosok egyesülete már ezt megelőzően megalakult, 1995-ben pedig létrejött a tudományos felsőoktatási könyvtárak munkacsoportja. 1993-ban hat nagy tudományos könyvtár megalapította a LIBIS országos információs rendszert, amely elsősorban a közös katalógus létrehozását tűzte ki céljául. A LIBIS-hez a későbbiekben a legtöbb tudományos és egyetemi könyvtár csatlakozott, és nagy viták zajlottak a könyvtári automatizálás és a szoftverválasztás témakörében (hogyan tudniillik kész szoftvert vegyünk-e vagy saját fejlesztésbe fogjanak).

1997-ben a felsőoktatási könyvtárak önálló egyesületet alakítottak, és nekiláttak a LABT (a litván felsőoktatási könyvtári hálózat) megszervezésének, amelynek elsődleges célja a közös könyvtári szoftver biztosítása volt. A LABT projekt egy átfogó, a teljes tudományos kutatás és oktatás információtechnológiai fejlesztését célzó program (ITMS) része. Három alprogramja a távoktatás fejlesztésével, a felsőoktatási könyvtári hálózattal és a felsőoktatási-kutatási információs rendszerrel foglalkozik. A projekt résztvevői: 15 állami egyetem, 9 főiskola, a Litván Tudományos Akadémia, 29 kutatóintézet. A résztvevők konzorciumot alakítottak, amely az ALEPH szoftvert vásárolta meg. Közös adatbázisuk több, mint 600 ezer rekordot tartalmaz. A konzorcium adatbázisok közös előfizetésére is vállalkozott.

A litván felsőoktatási könyvtárosok tevékenységüket összehangolják az országon belül, együttműködnek a szomszédos országokkal és a nyugati kollégákkal, így igyekeznek újra beilleszkedni a világ felsőoktatási könyvtári közösségébe. Az utóbbi bő 10 évben a nemzeti könyvtár számos szemináriumot és tapasztalatcserét szervezett, amelyre külföldi kollégákat is meghívtak. A felsőoktatási könyvtárak európai uniós projektekben is folyamatosan részt vesznek (TEMPUS/PHARE, DEDICATE, PERINE), ami jelentősen hozzájárult információtechnológiai fejlesztésükhöz. Dán és angol partnerekkel a Klaipeda és a Siauliai egyetem könyvtára új, használó-központú könyvtári modellt alakított ki.

A balti és a skandináv országokkal hagyományosan jó kapcsolatot ápolnak a litván könyvtárak, amely a szovjet időkben megszakadt, de most újra elindították a négy évente megrendezett közös konferenciákat. Sok esetben nyugati partnerkönyvtárak segítik a felsőoktatási könyvtárak tagságát nemzetközi szervezetekben, és a könyvtárosok részvételét e szervezetek konferenciáin.

A 90-es években a litván felsőoktatási könyvtárak sokfajta támogatást kaptak az OSI Regional Library Programtól, és utódjától, a Network Library Programtól (pályázati támogatások, képzés, ösztöndí-

jak, konferenciái részvétel, számítógépes infrastruktúra formájában).

A felsőoktatási könyvtárak legjelentősebb gondjai jelenleg szűkös anyagi helyzetükkel kapcsolatosak, továbbá azzal, hogy költségvetésük nagy részét elviszik a munkabérek. Külön gondot jelent, hogy a számítógépes szakemberek a könyvtárak számára szinte megfizethetetlenek. A pozitív oldalon kell említeni, hogy fokozottan a használók igényeire, a gyűjtemények nyilvánossá tételére, elhelyezési és munkakörülményeik javítására összpontosítanak. Új könyvtáráépületek is születtek (Kaunasi Egyetem orvostudományi könyvtára, Vilniusi Egyetemi Könyvtár). A könyvtárosok korszerű képzéséhez sokban hozzájárult az OSI által létrehozott és a 2000–2003-as időszakban működtetett képzési központ, amelynek további finanszírozási lehetőségeit még keresik.

(Hegyközi Ilona)

Lásd még 185, 200, 215, 217, 228, 254–255

Közművelődési könyvtárak

04/204

BROŽEK, Aleš: Stav domácích webových stránek veřejných knihoven na konci roku 2003 = Čtenář. 56.roč. 2004. 2.no. 38–48.p.

A cseh nyilvános könyvtárak weboldalainak állapota 2003 végén

Felmérés [forma]; Honlap; Nyilvánosság – könyvtáré

2002-ben az előző évihez képest mérsékelten emelkedett a cseh nyilvános könyvtárak honlapjainak száma, mely akkor megközelítette a 300-at. 2003 végére a honlapok száma közel 400-ra emelkedett, de még több lett volna akkor, ha mellőzzük azt az elvárást, hogy a könyvtári honlapoknak a címnél

és a nyitva tartási időnél több adattal kellene rendelkezniük.

A felmérést összesítő táblázat törzsadatai az alábbiak voltak: település neve, könyvtártípus, URL, színvonal, aktualitás, címadatok, könyvtártörténet, állományadatok, feldolgozottság, online szolgáltatások, nyelvi verziók, hivatkozások.

A 2002-ben nem működő könyvtári oldalak közül 2003-ban több újraéledt, más honlapok viszont eltűntek, vagy nem voltak elérhetőek. Mintegy 15 könyvtár rendelkezett egyszerre két honlappal, egymástól eltérő adatokkal.

Néhány városban két nyilvános könyvtár is működik, ez a könyvtártípusok jelölésénél látható.

2002-höz képest eltűnt a feldolgozásból a körzeti könyvtár megnevezés, helyére regionális vagy városi könyvtár kifejezés került.

Az elmúlt év folyamán kb. 40 könyvtár URL-je változott meg, de csupán 1–2 tartotta fontosnak, hogy a régi és az új címről egyaránt elérhető legyen honlapja.

Félő, hogy 2004-ben is sok könyvtár kerül önkormányzati hivatalok szerverén rejtett vagy eldugott helyre, többnyire a Kultúra vagy a Szervezetek menüpont alá, esetenként a Szabadidős programok ajánlatai között felsorolva.

A felmérés 3. szempontja mutatja, mely könyvtárak rendelkeznek önálló doménnel. Néhány könyvtár a saját szerverén más könyvtárak honlapját is elérhetővé tette. A felmérésben talákoztunk olyan térítéses kereskedelmi szolgáltatásokkal is, amelyek települési könyvtárak adatainak közlésére specializálódtak, de mivel adataik pusztán a nyitva tartási időre korlátozódtak, nem kerültek be a 2003-ban regisztrált, honlappal rendelkező könyvtárak közé.

A honlapok színvonalát a felmérés 1–5-ig terjedő pontokkal minősítette, a legjobbaknak ítélték a legmagasabb pontszámot kapták. A többi szempontban 0–5 pont közötti értékelést kaptak a honlapok. Az 5. szempont a frissítés kérdése volt.

Maximális pontszámot kaptak azok a könyvtárak, ahol karácsonyi aktualitásokat lehetett találni (mivel a felmérés 2003 decemberében készült). 4 pontot kaptak a novemberben frissített honlapok, 3-at azok, akik az év első 10 hónapjában aktualizálták weboldalaikat. 2 pontot kapott minden olyan könyvtár, ahol 2002-ben, 1 pontot, ahol 2001-ben, és 0 pontot ahol 2000 óta nem történt a honlapon változás (utóbbi összesen 7 könyvtárra volt jellemző).

A címadatok közlésének minősítésében azok kaphattak maximális pontszámot, ahol az irányítószám os postai címen, a telefonszámon, e-mail-en kívül térkép is található volt a könyvtár megközelíthetőségéről.

A könyvtártörténet részben közkedvelt téma a honlapokon, ha azt fotók is kiegészítették, a könyvtár maximális pontot kapott.

A használókat azonban nemcsak az érdekli, hogy hol található a könyvtár és mikor tart nyitva, hanem hogy milyen állománnyal rendelkezik. Sajnos 50 könyvtár egyáltalán nem közölt adatot saját állományáról.

A 9. szempont az online katalógus feldolgozottsága, nagysága volt, a 10. ismérv pedig az online szolgáltatások színvonalát, a könyvtári szolgáltatások elérhetőségét minősítette.

Az előző évihez képest jelentősen nem változtak a honlapokon a nyelvi verziókra vonatkozó adatok.

A szerző a honlapok különböző verzióinak összehasonlításához az amerikai Web Archive (The Internet Archive – Megszűnt weblapok tára) segítségét vette igénybe.

A feldolgozott mintegy 400 nyilvános könyvtár honlapjának színvonala 40%-ban közepes, 33%-ban ötös, 23%-ban jó, minősítést kapott, elégségesnek csak 4% minősült, elégtelent pedig csupán egy kapott.

A frissítés tekintetében 39% középest, 34% ötöst, 11% kettést, 8% négyest, 7% nullát vagy egyest kapott.

A címadatokat a könyvtárak meglehetősen pontosan közölték, 66% négy, 17% öt, 10% három pontot kapott 0–1–2 ponttal pedig 2–2%-ot értékelték. A könyvtártörténetre 38% négy, 36% nulla, 11% öt, 10% három pontot kapott.

Az állományadatokra 45% öt, 25% egy, 20% három, 10% nulla pontot kapott.

Táblázatban, %-okban összesítve, töredékadatok kerekítve:

Szempont/ pont	0	1	2	3	4	5
Színvonal	-	-	4%	40%	23%	33%
Aktualitás	2%	5%	11%	39%	8%	34%
Címadatok	2%	2%	2%	10%	66%	17%
Könyvtár- történet	36%	2%	3%	10%	38%	11%
Állomány- adatok	10%	25%	-	20%	-	45%

(Prókai Margit)

04/205

NOVLJAN, Silva – ZUMER, Maja: Web pages of Slovenian public libraries: evaluation and guidelines = J.Doc. 60.vol. 2004. 1.no. 62–76.p. Bibliogr.

A szlovén közkönyvtárak weblapjai: felmérési eredmények és irányelvek

Felmérés [forma]; Honlap; Irányelvek [forma]; Közművelődési könyvtár

2001–2002-ben 28 kiválasztott szlovén közkönyvtár weblapjait vizsgálták másodéves ljubljanei könyvtároshallgatók egy kutatás keretében aszerint, hogy mennyire felelnek meg az Unesco közkönyvtári kiáltványában szereplő céloknak. A szlovén közkönyvtárak mint hibrid könyvtárak weblapjain a következő tartalmat vették kritikusán szemügyre: a hagyományos könyvtári gyűjtemény-

re és használatára vonatkozó információkat, az előfizetéses és ingyenes elektronikus forrásokra és a hozzáférés tudnivalóira, valamint a könyvtár által előállított forrásokra vonatkozókat, továbbá a más forrásokhoz elvezető csatolásokat. A könyvtárak weblapját digitális könyvtárnak tekintve a T. Saracevic által meghatározott, kérdésként megfogalmazott elemzési kritériumokat használták fel.

A felméréshez összeállított kérdőív a következő szempontokra összpontosított: a weblap célja, az intézménnyel való kapcsolatteremtés lehetősége, témák, kiemelt témák, csatolások, ezek hasznosak-e, az információk pontosak és korrektek-e, jól elrendezettek-e, rendszeresen frissítik-e őket, könnyű-e a weblap használata, van-e súgó, milyen a weblap a többihez képest, mi a különlegessége, milyen általános benyomást tesz. A tartalmat tekintve a weblapokat a szegényes, elfogadható, jó és kiváló minősítéssel látták el az információforrások értékelésére vonatkozó ISO szabvány (1986. évi 7144) szerint.

A legtöbb weblap tartalmazta a következő információkat:

- általános információk a működésről és a szolgáltatásokról: az esetek fele részében ez felsorolás-szerűen van feltüntetve; a részlegek/fiókok feltüntetése 64%-ban csak elfogadható volt; csak két könyvtár adta közre itt éves tervét, hét pedig előző évi jelentését
- az egyéb általános információk közreadását jónak, de meglehetősen sztereotípnak ítélték az értékelők
- a könyvtár gyűjteménye, tájékoztatói forrásai: az intézmények egyharmada népszerűsítő gyűjteményét a weben, összességében elfogadható szinten; ez a helyismereti információkra is áll; a katalógusok elérésére vonatkozó információk 75%-ban bizonyultak jónak
- az elektronikus források (a könyvtárak 82%-a szolgáltatja ezeket és 75%-uk további csatolást is ad) rendezetlenül és rendszerint részletes ismertetések nélkül szerepelnek a weblapokon

- a könyvtárak 60%-a adja meg munkatársai jegyzékét és elérhetőségüket; 46%-a kínál előjegyzési, 78%-uk hosszabbítási lehetőséget; összesen hét könyvtár várja a használók észrevételeit a weblappal vagy az összes szolgáltatással kapcsolatban; 12 könyvtár működtet online referenzszolgáltatást, egyelőre még nem világos, hogy milyen célközönség számára
- a rendezvények feltüntetése 82%-ban jó minősítést kapott.

Az összbenyomás nem érte el a „jó”-t, viszont jónak bizonyultak a következő funkciók: az online katalógus, a kölcsönzések megújítása és az online előjegyzés. A legrosszabb „jegyet” a gyűjtemények és az elektronikus források bemutatása kapta. A könyvtárak még nem használják ki a weblapban rejlő lehetőségeket, nem egyeztetik a weblap-tervezési elképzeléseiket és nem tanulmányozzák az arra vonatkozó irányelveket, és a frissítésről sem feltétlenül gondoskodnak.

A weblapok tartalmára vonatkozóan ezért ajánlásokat fogalmaztak meg a kutatók. Egy tipikus weblap tartalmaként a következőt javasolják:

1. a könyvtár leírása (gyűjtemény és szolgáltatások, használóbarát gyűjtemény és szolgáltatások kialakítása, a használók felhívása a gyűjtemény fejlesztésében és a szolgáltatások megtervezésében való közreműködésre)
2. elektronikus források (a hagyományos dokumentumok elektronikus másolatai, csak elektronikus források, segédletek)

Az általános információk között szerepeljen a könyvtár küldetésnyilatkozata és kapcsolódó dokumentumai (éves tervek, jelentések, gyarapítási politika, etikai kódex, használati szabályzat, minősítési okmány, a felhasználói vizsgálatok eredményei); fejlesztési tervei (projektek, várható eredményei); a történetére vonatkozó információk; a könyvtári hálózat térképe és címtára; a könyvtár szervezeti felépítése (információkkal a dokumentumtípusokról, szolgáltatásokról, elérhetőségről és nyitva tartá-

si időről); a munkatársak (név, beosztás, felelősségi kör, elérhetőség); együttműködő partnerintézmények (bel- és külföldi, más közgyűjtemények és társadalmi szervezetek is); a használókra vonatkozó információk és használati statisztikák.

A gyűjteményekre és tájékoztatási forrásokra vonatkozóan: az egyes gyűjtemények és sajátosságaik leírása; az új beszerzések; az időszaki kiadványok (az állományt jelezve); a nem könyv jellegű dokumentumok (típusok, előnyök-hátrányok, használati korlátozások, technikai követelmények); a hivatalos kiadványok (helyi, országos és nemzetközi); a helyi vonatkozású információk; a helyi kultúra; az elektronikus források (típusonként és témakörönként, térítéses és ingyenes, elérhetőség); a katalógus elérésének módja, a központi katalógusok.

A szolgáltatásokról közre kell adni a különböző szabályzatokat (könyvtárhasználati szabályzat, árjegyzék, beiratkozás), a referenz-szolgáltatások ismertetését, a kölcsönzés feltételeit, a másolási és számítógép-használati tudnivalókat.

Mindehhez csatlakoznak a rendezvényekre vonatkozó (eseménynaptár), a használók képzésével kapcsolatos (képzési ütemterv, online jelentkezési lap), a könyvtárosok szakértelméről szóló és a könyvtár speciális kínálatát (gépkölcsönzés, termék bérbeadása) tartalmazó információk.

Ez a séma csak kiindulásul szolgálhat, kinek-kinek saját képeére kell formálnia a weblapját. A hagyományosan jól együttműködő szlovén könyvtáraknak a weblap-tervezés területén is meg kellene osztaniuk gyakorlati tapasztalataikat, már csak a pénzügyi és szervezési problémák közös megoldása érdekében is. A weblap-tervezést fel kell venni a könyvtárosképzés és -továbbképzés oktatási anyagába.

(Hegyközi Ilona)

04/206

WARD, Robert C.: Internet use policies and the public library: a case study of a policy failure = Public Libr.Q. 22.vol. 2003. 3.no. 5–20.p. Bibliogr.

Internet-használati szabályzat az amerikai könyvtárakban: esettanulmány egy sikertelen szabályzatról

Könyvtárhasználati szabályzat; Közművelődési könyvtár; Számítógép-hálózat; Szolgáltatások használata

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Az esettanulmány a szakirodalomban „megszokott” sikertörténetekkel ellentétben egy városi könyvtár, a Dél-Karolinai Greenville Public Library példáján mutatja be, milyen döntések nyomán vesztette el az intézmény 1993 és 2000 között a közvélemény és a sajtó támogatását, amikor az internet-használat helyi szabályozásának kérdésében próbált megfelelni mind a szakmai előírásoknak és értékeknek, mind a helyi közvélemény normáinak és értékeinek.

Rövid politológiai bevezetés után, ahol a „politikai arculat” kérdéseire tér ki, alapos elemzésnek veti alá a könyvtár kudarcának okait. Időszakaszokra bontva összehasonlítja a döntéseket, ezek sajtóvisszhangját, valamint a könyvtárosoknak az eseményekhez fűzött kommentárjait, és kimutatja, hol követték el a hibát. (A probléma lényegét az internet korlátozás nélküli szabad használata és a fiatalok védelmében alkalmazott szűrés közötti konfliktus és ennek valamennyi aspektusa jelentette.)

A szerző cikke végén kísérletet tesz arra is, hogy az események nyomán használható javaslatokat fogalmazzon meg a helyi internet-szabályzatok kidolgozásához a könyvtárigazgatók és a könyvtári bizott-

ságok tagjai számára, majd ismerteti a vizsgálat során alkalmazott módszereket.

(Murányi Lajos)

Lásd még 194, 214–215, 250, 259

Tudományos és szak- könyvtárak

04/207

LEE, Jing – MENG, Lian-sheng: Developing scientific and technological information resource sharing in China = Inf.Dev. 19.vol 2003. 3.no. 179–181.p.

A tudományos-műszaki információforrások megosztása Kínában: az Országos Tudományos és Műszaki Könyvtár bemutatása

Országos szakkönyvtár -műszaki; Országos szakkönyvtár -természettudományi

A cikk ismerteti a kínai országos tudományos és műszaki könyvtár (National Science and Technology Library, NSTL) tevékenységét, amely forrás-megosztási rendszerként működik, és a természet-tudományok, a mérnöki tudományok, a mezőgazdaság és az orvostudomány területén nyújt különféle tájékoztatási szolgáltatásokat. Nyilvántartja tagkönyvtárainak állományát, továbbá keresési és dokumentumellátó szolgáltatásokat nyújt. Mindkét szolgáltatás gyorsan fejlődik. Az NSTL célja az elkövetkezendő öt évben: több funkció kifejlesztése és a rendszer kapacitásának kibővítése a szolgáltatások minőségének javítása céljából.

(Autoref.)

04/208

RÖSCH, Hermann: Virtuelle Fachbibliotheken – in Zukunft Fachportale? = Information. 55.Jg. 2004. 2.no. 73–80.p.

Res. angol nyelven

Virtuális szakkönyvtárakból szakportálok? A jelenlegi helyzet és fejlesztési lehetőségek

Portál; Számítógép-hálózat; Tájékoztató

A Német Kutatási Társaság (DFG) finanszírozásával úgynevezett tárgyi virtuális könyvtárakat hoztak létre. A cél a tárgyi információkeresés hatékonyságának javítása volt, web-dokumentumok felhasználásával. A tárgyi virtuális könyvtárak egyetlen kiindulási pontként minőségi információkhoz és dokumentumokhoz nyújtanak hozzáférést egy bizonyos kutatási területen. A cikk több mint húsz ilyen könyvtár különböző elemeit ismerteti. A tárgyi virtuális könyvtárakat egy következő lépéssel tárgyköri zsilipekké lehet alakítani. A cikk végül a tárgyköri zsilipek vagy akadémiai zsilipek jellemzőit és összetevőit mutatja be.

(Autoref.)

04/209

THAKUR, D.S.: Growth and development of the library at the National Institute of Financial Management – a case study = Ann.Libr.Inf.Stud. 50.vol. 2003. 4.no. 163–174.p. Bibliogr. 11 tétel.

India: Az Országos Pénzügyi Intézet (National Institute of Financial Management) könyvtárának növekedése és fejlődése

Szakkönyvtár -kereskedelmi

A cikk bemutatja az indiai országos pénzgazdálkodási intézet (National Institute of Financial Management, NIFM) könyvtárát. Egy kérdőíves felméréssel a következő területekről gyűjtöttek adatokat: pénzügyi erőforrások, a könyvtári állomány növekedése, használók száma, a gépésítés mértéke. A

szerző elemzi a különféle könyvtári szolgáltatásokat, áttekinti az állomány osztályozását és a berendezések használatát.

(Autoref.)

Gyermek- és ifjúsági könyvtárak

04/210

KELLER-LOIBL, Kerstin: Auf der Suche nach Spass un Informationen. Kinderbibliotheken im World Wide Web. Eine Untersuchung = BuB. 56.Jg. 2004. 2.no. 121–125.p.

Res. angol és francia nyelven

Gyermekkönyvtárak a World Wide Weben – felmérés

Gyermekkönyvtár; Gyermekolvasó; Honlap; Számítógép-hálózat; Szolgáltatások

Egyre gyakoribb, hogy a német közkönyvtárak saját honlapot készítenek és tartanak fenn, de az egyik fő használói csoportról: a 6–12 éves gyermekekről gyakran elfeledkeznek. A kereskedelmi szolgáltatások már felfedezték maguknak ezt a csoportot, de a honlappal rendelkező könyvtáraknak csak kb. egyharmada kínál speciális oldalakat a gyermekeknek. A gyermekkönyvtárról szóló információkat, a gyermek részleg állományát vagy a gyermekeknek szánt média-gyűjteményt speciális, „gyermek-nyelven” íródott-tervezett honlapokon kellene minden közkönyvtárnak közreadnia. Ezenkívül a könyvtárak feladata az is, hogy a világhálót is elérhetővé tegyék a gyermekek számára. Természetesen a kínálatot először ellenőrizni kell, és a megfelelő helyeket annotált link-gyűjteményként kell közzétenni minden, gyermekeknek szánt könyvtári honlapon. A gyermekeknek szánt honlapok nemcsak arra valók, hogy a könyvtár bemutassa magát, hanem új használók toborzására is alkalmasaknak

kell lenniük. Ennek sikere attól függ, mennyire sikerül az illető webhelyet a gyermekek érdeklődésének és ízlésének megfelelően megtervezni.

(Autoref. alapján)

Egyéb könyvtárak

04/211

BULGARELLI, Sandro: La nuova Biblioteca del Senato della Repubblica = Boll.AIB. 43.vol. 2003. 4.no. 455–462.p.

Res. angol nyelven

Az Olasz Köztársaság szenátusának új könyvtára

Országgyűlési könyvtár

2003. júniusában a szenátus elnöke és az államfő jelenlétében nyílt meg az Olasz Köztársaság Szenátusa Könyvtárának új helye. A formálisan 1848-ban született könyvtár 1871 óta a szenátus székhelyéül szolgáló Palazzo Madamában működött, részint parlamenti, részint történelmi, jogi szakkönyvtári jelleggel. Évi 2000 látogatója a szenátus tagjai és az engedéllyel rendelkező külső kutatók közül került ki, a 600 ezer kötetes könyvtár alkalmi látogatókat nem fogadott. Az új székhelyül szolgáló, az 1600-as években épült és 1860-ban átépített, a piazza della Minerván álló palotát 1991-ben vásárolták meg, és restaurálása során igyekeztek – a könyvtári igények és funkciók kielégítése mellett – minél jobban megőrizni az épület eredeti jellegét, belső kialakításában is. Az épület lehetőségei tehát a sok, szakosodott olvasóterem kialakítását tették lehetővé. A földszint a bibliográfiai információk és a katalógusok színtere lett: itt kapott helyet a tájékoztató szolgálat, valamint a régi és az újabb cédulakatalógus, a TinLIB online katalógusa (1994-), a régi katalógus szkennelt változata (jelenleg csak intraneten használható), és rendelkezésre állnak a különböző gyűjtemények nyomtatott katalógusai is. Az első

emeleten a politikai tudományok olvasótermei helyezkednek el. A második emelet a nagyközönség: a történelem és a jogtörténet 7 szakosodott olvasóteremben található, és ide került a kb. 800 kurrens periodikum olvasóterme, melyek 3–4 utolsó évfolyama érhető el közvetlenül. A periodikum-gyűjteményt kiegészítő gazdag mikrofilm-gyűjtemény a következő teremben használható. Az emelet középső részén található általános olvasóterem konferencia-teremmé alakítható, és megközelítése elkülöníthető a könyvtár többi részétől. Valamennyi olvasóteremben PC-k állnak az olvasó rendelkezésére, melyeken nemcsak a könyvtár katalógusai, hanem a könyvtár által kiválasztott bio-bibliográfiai, történelmi, jogi, politikai tárgyú honlapok is elérhetők (jelenleg 300). Az épület megnyitásával egyidőben vált elérhetővé a könyvtár az interneten is (www.senato.it/biblioteca), hangsúlyozva a közönség számára való fizikai és virtuális „megnyílás” összefüggését.

Az új épület alkalmat adott a könyvtár funkcióinak újrafogalmazására, nem feledve (sőt, folytatva) a történelmileg kialakult funkciórendszert. Az új korokban néhány további feladat áll a könyvtár előtt:

1. a képviselőházi könyvrárral való szoros együttműködés, koordináció és funkcionális integráció;
2. a parlamenti funkciók fenntartása és színvonaluk emelése, az új technológiák kihasználása és a szervezeti újjárendezés révén;
3. a néhány éve már megjelent kapcsolatok fejlesztése az egyetemekkel és a könyvtár szakterületén működő kutató intézmények körével;
4. a honlap felhasználása a könyvtár használatának növelésére, a dokumentumok növekvő mennyiségének digitális hozzáférhetővé tételével is.

(Mohor Jenő)

04/212

LEHMANN, Vibeke: Planning and implementing prison libraries: strategies and resources = IFLA J. 29.vol. 2003. 4.no. 301–307.p. Bibliogr.

Res. francia, német és spanyol nyelven

Börtönkönyvtárak tervezése és telepítése: stratégiák és források

Börtönkönyvtár; Felmérés [forma]; Irányelvek -könyvtári

A cikk egy folyamatban lévő IFLA projektről számol be, amelynek célja a börtönkönyvtári szolgáltatások 1995-ös irányelveinek átdolgozása. Összefoglalja egy nemzetközi felmérés eredményeit a börtönkönyvtárak helyzetéről, és javaslatokat ad közre olyan könyvtáros szakemberek és intézmények számára, akik vagy amelyek ilyen szolgáltatásokat szeretnének kifejleszteni akár helyi, akár nemzetközi szinten. A cikk kiemel néhány alapvető tanulmányt a börtönkönyvtárakkal foglalkozó szakirodalomból. Javaslatokat tesz arra nézve, hogy hogyan lehet meglévő irányelveket modellként használni hasonló dokumentumok készítéséhez azokban az országokban, amelyek könyvtári szolgáltatásokat szeretnének nyújtani a börtönlakóknak. A cikk egy terjedelmes bibliográfiát is közöl.

(Autoref.)

04/213

SORDYLOWA, Barbara: Biblioteki Polskiej Akademii Nauk = Prz.Bibl. 71.rocz. 2003. 3.no. 211–220. p.

Res. angol nyelven

A Lengyel Tudományos Akadémia könyvtárai

Akadémiai könyvtár; Könyvtári hálózat

A Lengyel Tudományos Akadémia (LTA) könyvtárainak többségét a múlt század ötvenes éveiben alapították. Az 1952-ben alapított Akadémia régebbi gyűjteményeket is örökölt, így a megszüntetett „Po-

lish Academy of Knowledge” és a Warsaw Learned Society állományait.

Az akadémiai könyvtári hálózathoz tartoznak jelenleg az LTA hét fő intézetnek könyvtárai, az LTA külföldi, úgynevezett tudományos állomásai és több, az LTA különálló egységeként működő könyvtár. A tudományos társaságok könyvtárai a kilencvenes évek közepe óta nem tartoznak az akadémiai könyvtári rendszerhez.

Az LTA könyvtárainak állományai a természet- és humán tudományok igen széles körét fedik le, különféle dokumentumtípusokkal (monográfiák, idő-

szaki kiadványok és speciális gyűjtemények). A könyvtárak hozzáférést nyújtanak online adatbázisokhoz is, pl. a Science Citation Index, a Kluwer, Springer, Medline stb., és kiadványcserét is folytatnak lengyel és külföldi partnerekkel.

Az LTA könyvtári nehéz időszakot éltek át a kilencvenes évek közepén, amikor megváltozott a tudományos kutatás finanszírozási rendszere. A különféle szervezeti változások ellenére az LTA könyvtárainak többsége magas fokú szakmai erőforrásaira támaszkodva folyamatosan tevékenykedik és fejlődik, szem előtt tartva a kutatók információs igényeit.

(Autoref. alapján)

MUNKAFOLYAMATOK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Állomány, állományalakítás

04/214

JAKTEVICIUS, James: When „good” books go „bad”: opportunities for progressive collection management in public libraries = Public Libr.Q. 22.vol. 2003. 4.no. 31–40.p. Bibliogr. 8 tétel.

Amikor egy „jó” könyv „rosszá” válik: alkalom a progresszív állománykezelésre a közönyvtárakban

Közművelődési könyvtár; Selejtezés

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A könyvtárak által beszerzett dokumentumok között vannak olyanok, amelyek hitelességét, elfogadhatóságát a szakembereknek újból felül kell vizsgálni. Ezt nem egy hálátlan többlet-feladatként kell szemlélniük a könyvtárosoknak, hanem egy olyan szakmai lehetőségnek kell tekinteniük, ahol a kérdéses műre vonatkozó kritikai információk hozzáadásával részeseivé válhatnak a demokratikus, intellektuális kommunikációnak, és megnövelhetik a szóban lévő kiadványok értékét. Kérdéses azonban, hogy a közművelődési könyvtárosok hajlandók-e aktívan részt venni az ilyen értékelő munkában, vagy inkább ragaszkodnak hagyományos, közvetítő-szolgáltató szerepükhöz.

(Autoref. alapján)